

2010 березень № 6 (193)

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Частина II

Заснований у лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено
до переліку наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 24.09.09 №1-05/4

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 6 від 29 січня 2010 р.)

Виходить 2 рази на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступники головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.,**

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Бур'ян М. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор педагогічних наук, професор **Горошкіна О. М.,**

доктор сільськогосподарських наук, професор **Конопля М. І.,**

доктор філологічних наук, професор **Синельникова Л. М.,**

доктор філологічних наук, професор **Ужченко В. Д.**

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки»:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.,**

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Докучаєва В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Максименко Г. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Ротерс Т. Т.,**

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чернуха Н. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чиж О. Н.**

РЕДАКЦІЙНІ ВИМОГИ до технічного оформлення статей

Редколегія „Вісника” приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см; верхній колонтитул — 1,25 см, нижній — 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2010.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга — номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13–14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова „Література” або після слів „Література і примітки” (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 3 – 4 рядки українською, російською та англійською мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

ЗМІСТ

ОСВІТА ВЧИТЕЛЯ

1. Анікіна Т. О. До питання розвитку педагогічних поглядів і музичної думки в давньому та античному світі.....	5
2. Барицька О. А. Змістовна сутність дисципліни „Комп’ютерне аранжування” в системі фахової підготовки майбутніх учителів музики.....	11
3. Борисова С. В. Щодо визначення понять „свідомість” та „самосвідомість” у контексті професійної діяльності вчителя.....	17
4. Гарбузенко Л. В. Діяльнісний підхід у становленні майбутніх учителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.....	23
5. Горбенко О. Б. Напрями формування музично-виконавської компетентності майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки.....	28
6. Грозан С. В. Професійна підготовка вчителя музики у вищому навчальному педагогічному закладі.....	34
7. Коночкіна О. І. До питання організації самостійної роботи майбутніх учителів художньо-естетичних дисциплін.....	41
8. Кузніченко О. В. До питання визначення критеріїв сформованості професійної самосвідомості майбутніх викладачів-музикантів.....	47
9. Мерем’яніна Л. М. Формування музично-педагогічної культури майбутніх учителів музики.....	51
10. Найда Ю. М. Власний стиль педагогічного спілкування як складова музично-фахової діяльності майбутнього вчителя.....	59
11. Петченко А. Ф., Фалалєєв В. І. Питання виконавського інтонування в інструментальній підготовці вчителя музики.....	67
12. Реброва О. Є. Застосування регіонального підходу в професійній підготовці майбутніх учителів мистецьких дисциплін.....	76
13. Сегеда Н. А. Холістсько-емерджентні логєми концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва	84
14. Сіротіна Т. Б. Знаково-символічна діяльність у музичній педагогіці.....	92
15. Яненко О. А. Проблема мобільності в музично-виконавській діяльності майбутнього педагога-музиканта.....	102

Rebrova H. E. Application of regional approach in professional preparation of future teachers of artistic disciplines

In the article focuses on proving the phenomenon „regional approach”, actuality of his application in artistically-educate processes, in professional preparation of future teachers of artistic disciplines.

Key words: regional approach, poly culture, mentality, artistic mentality.

УДК 378.14:78:001

Н. А. Сегеда

**ХОЛІСТСЬКО-ЕМЕРДЖЕНТНІ ЛОГЕМИ КОНЦЕПЦІЇ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА**

У наш час глобальних інноваційних зрушень в освітній сфері відбувається втілення процесів, які її докорінно змінюють: диверсифікація освіти виявляється в зміні змісту освіти, переосмислення цінностей, переходу до людиноорієнтованих моделей усіх соціально-культурних практик, серед яких музичне мистецтво дедалі більше усвідомлюється найбільш ефективним середовищем самовідчуття Людини в людині; глобалізація й стратегія об'єднання світової освітньої мережі демонструє подолання національних, державних, адміністративних, конфесійних, політичних та інших меж у створенні умов вільного руху людини у світовому освітньому просторі; демократизація, відкритість світової освіти, доступність, розширення меж, становлення відкритої освіти надає людині вибір не лише освітнього маршруту, але й власної стратегії освіти крізь життя. Зазначені чинники актуалізують пошук нових моделей освітнього руху людини, які не обмежені трансляцією знань, а пов'язані з пошуком парадигми професійної освіти, у якій остання тлумачиться не лише в контексті інструментального прагматичного підходу, а як створення особистості в людині, індивідуального, унікального суб'єкта творчої діяльності, як реалізація його людського призначення.

Зазначені еволюційні процеси актуалізують суспільний попит на системно-еволюційні зміни у сфері мистецької освіти, адже її сучасний стан в Україні демонструє хаотичність, що виявляється у відсутності методологічних засад мистецької освіти як цілісної складноорганізованої освітньо-креативної індустрії, що має бути культуровідповідною й ефективно-перспективною задля самозбереження та якісних оновлювальних змін.

Вітчизняна науково-педагогічна думка у наш час демонструє піднесення наукового інтересу до музично-педагогічної проблематики.

Так, за часів складає понад зазначимо, і залишається інтонаційним мистецтво самовіднайде краси й чутт курсом глоба культурних ефективність особистості методологічн мистецтва як середовища д й самостійно

Аналі вивчили 26 протягом 20 мистецтвом, кількості п підготовки і експеримент педагогіки м питання майстерност ціннісних о висвітлення праць (здійс музично-пе, (2008 р.), Т. А. Смирн (2009 р.), Е указує на н статусу ці професійни педагогічн теоретичнс викладача” діалогу й цілісність розвивальс викликала методолог розвитку е

Так, за часів набуття Україною незалежності наукову еліту цієї галузі складає понад 300 кандидатів і докторів педагогічних наук. Проте, зазначимо, що музика, ставши масовою звуковою практикою, залишається для більшості людей неусвідомленим і невикористаним інтонаційним феноменом, адже не втілюється в освітню практику як мистецтво людинотворення, як засіб, спосіб, середовище самовіднайдення людиною найтонших духовних джерел своєї самості, краси й чуттєвості свого внутрішнього образу. Отже, суперечність між курсом глобальних цивілізаційних процесів на актуалізацію соціально-культурних практик людиноцентрованого розвитку й неявну ефективність дії системи музично-естетичного виховання та розвитку особистості зумовлює проблему пошуку цілісно оновлювальних методологічних орієнтирів професійного розвитку викладача музичного мистецтва як тієї „аксіоінстанції”, що визначає ставлення соціального середовища до музичного мистецтва та його долю як креативної індустрії й самостійного ціннісного феномену.

Аналізуючи стан дослідження проблеми, зазначимо, що ми вивчили 267 вітчизняних дисертаційних досліджень, здійснених протягом 2000 – 2009 рр., пов'язаних тим чи іншим чином з музичним мистецтвом, і можемо констатувати, що лише 24% від їх загальної кількості предметно концентрують науковий інтерес на проблемі підготовки майбутнього вчителя музики, серед них 18% теоретично й експериментально „експлуатують” музично-виконавський потенціал педагогіки музичного мистецтва, методичну підготовку; 4% висвітлюють питання професійної майстерності, виконавсько-педагогічної майстерності, педагогічної культури, духовної культури, професійно-ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя музики; 2% – спрямовані на висвітлення питань педагогіки музичної освіти. До фундаментальних праць (здійснених у заявлений період) еталон системного дослідження в музично-педагогічній галузі для нас становлять праці Г. М. Падалки (2008 р.), О. В. Михайличенка (2004 р.), О. П. Рудницької (2002 р.), Т. А. Смирнової (2004 р.), Л. А. Кондрацької (2004 р.), А. Й. Козир (2009 р.), В. Ф. Орлова (2004 р.). „Проблемна матриця” цих науковців указує на наближення вітчизняної педагогіки музичної освіти до набуття статусу цілісної системної методології. Проте, питання, пов'язані з професійним розвитком викладача музичного мистецтва як суб'єкта педагогічної реальності вищого навчального закладу, залишаються теоретично недоторканими. Наукове ізолювання „проблематики викладача” як важливого, навіть визначального учасника освітнього діалогу й „куратора” долі професії педагога-музиканта порушує цілісність вивчення проблем професіоналізації як особистісно-розвивальної сфери життєдіяльності людини. Така наукова позиція викликала ідею пошуку холистсько-емерджентних логем, що виступають методологічними орієнтирами авторської концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Мета статті полягає у висвітленні логем, які, на нашу думку, мають створити людино- і культуровідповідну рамку для світоглядного наповнення професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Зазначена ідея ґрунтується на нашій науковій відданості ідеям Едгара Морена – письменника, науковця-соціолога, який розпочав, розробляв і обстоював концепцію „складного мислення”. Прихильність до ідей холізму він висловлює в „унідуальності людини”, її подвійній природі – біологічній і культурній, церебральній і психічній, що втілює в проєкті „Єдність людини” [1].

Концепція професійного розвитку викладача музичного мистецтва, на нашу думку, має бути визначена логемами, що ґрунтуються на розумінні складності світу, у якому ми живемо, багатовимірною проблем. Тільки за такої умови ця концепція буде людинотворчою, тобто максимально наближеною до втілення цілісності феномену життя. Основним поняттям цієї складності виступає холізм – поєднання частин або елементів з утворенням єдиного цілого, яке набуває нових (емерджентних) якостей. Друга властивість складності полягає в непростому явищі глибоких, нередукованих суперечностей, які не стільки руйнують, скільки б удують його, тобто оновлюють. Отже, метод діалогіки Е. Морена покладено нами в рефлексію вибору холістсько-емерджентних логем як методологічних орієнтирів авторської концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Розуміння загальних принципів організації коеволюційного цілого, яким ми вважаємо розвиток особистості, має велике значення для віднайдення правильних підходів, у вивченні конструкту складної соціальної цілісності якої є професійний розвиток викладача музичного мистецтва. Людина, з властивими біогенетичними, психічними й культурно-пізнавальними рисами, уже не може вивчатися тільки як деякий застиглий результат багатовікового еволюційного процесу, як вершина, що визначає всю його спрямованість. Формування нового розуміння світу сьогодні виходить з двох взаємодоповнюючих парадигм: холістсько-емерджентного підходу до світу як до еволюціонуючої цілісності й гуманістичного підходу до людини, яка живе в цьому світі. Саме концепція розвитку покладена в основу сучасної освітньої парадигми, у якій акцент ставиться на перехід від логіки формування особистості у відповідності із запропонованим ідеалом до створення умов для її повноцінного розвитку, зумовленого як зовнішніми, так і внутрішніми факторами [2]. Зазначені підходи зумовлюють розгляд людини як „відкритої системи”, що обмінюється енергією, речовиною й інформацією з навколишнім середовищем, володіє певним внутрішнім станом, множиною внутрішніх станів. Життя людини описується як „траєкторія” руху „системи” в часі. Отже, зміст логем зазначених підходів, що виступатиме методологічним орієнтиром нашого дослідження, такий: феномен холістичності людини як „відкритої цілісності” визначає необхідність розглядати динаміку її розвитку як

процес набуття як зростання через індивідуальними переструктуруван

Застосуван еволюційного п дозволяє розумі розвиток її маку установлення, кк розвитком люди вдосконаленню Л педагогічна освіт діяльності люди педагогічним кол системи неперер закону про вищу стає проєктуван розвиток особи Професіоналізаці становлення осс професіоналізаці людини в проф розкриває соціал теоретичною пер Професіоналізац є соціальним я змінами в прос конкретної прос середовище й на соціальних інст ролі й забезпеч власного потенц соціальним ін мистецтва, яка формування й можливостей. С розвитку виклад ситуації відкрит ним себе або с неперервної пе входить його неформалізован

Важливи системи в гал утворюючу сут

процес набуття якісно нових, „емерджентних” властивостей, особистісне зростання через свідому діяльність з опанування соціальними й індивідуальними компетентностями, самоактуалізацію, що визначають переструктурування цілісності та зміну її меж.

Застосування системного підходу до професіоналізації як еволюційного процесу мегасистеми соціалізації дорослої людини дозволяє розуміти неперервну педагогічну освіту й професійний розвиток її макрорівнями. Завдяки цьому підходу стає можливим установа, класифікація й упорядкування зв'язків між особистісним розвитком людини й засобами, закладеними в професії, та її вдосконаленню Людиною й значення в цьому процесі освіти. Неперервна педагогічна освіта не є природною системою, що існує незалежно від діяльності людини. Вона створена державою, держслужбовцями, педагогічним колективом, викладачами, управлінцями. Функціонування системи неперервної педагогічної освіти регулюється відповідно до закону про вищу освіту. Тому предметом педагогіки професійної освіти стає проектування відповідних систем, спрямованих на цілісний розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти. Професіоналізація виступає як цілісний, неперервний процес становлення особистості як фахівця й професіонала. Індивідуальна професіоналізація значною мірою виявляє зміст процесу включення людини в професійну діяльність, становлення її як професіонала, розкриває соціальну сутність професійного розвитку індивіда й виступає теоретичною передумовою управління професійним розвитком кадрів. Професіоналізація як цілісне й системне явище має кілька аспектів: воно є соціальним явищем, що характеризується якісними й кількісними змінами в професійному житті суспільства; це процес опанування конкретної професійної діяльності, включення людини в професійне середовище й набуття нею необхідних професійних якостей; це система соціальних інститутів, які регулюють процес опанування професійної ролі й забезпечують можливість ефективного використання людиною власного потенціалу. У такому розумінні неперервна педагогічна освіта є соціальним інститутом професіоналізації викладача музичного мистецтва, яка здійснює керівний вплив на процес виробництва, формування й раціонального використання його професійних можливостей. Отже, логемою синергетичного підходу до професійного розвитку викладача музичного мистецтва є його розуміння як нелінійної ситуації відкритого діалогу, пробудження власних сил індивіда, набуття ним себе або співпраця із самим собою й іншими людьми в системі неперервної педагогічної освіти, до якої обов'язковим елементом входить його професійна діяльність як неінститулізована й неформалізована освіта.

Важливими для розуміння сучасного стану вітчизняної освітньої системи в галузі музичного мистецтва є позиції синергетики про утворюючу сутність хаосу як конструктивного механізму еволюції, як

виникнення з хаосу власними силами нової організації та її розвитку; здійснення зв'язків різних рівнів організації й виникнення особливих нестійких моментів (флуктуацій), коли малі структури зростають до макроструктур. Сьогодні ствердження ефективної дії принципу системності не має достатніх підстав у практиці професіоналізації викладача музичного мистецтва, адже не зумовлена культуровідповідною метою існування й не визначена конвекційним рівнем соціального попиту.

Синергетичне світобачення дозволяє людині запобігти двох крайнощів – бути іграшкою в руках надособистісних (природних і Божественних) сил, разом з тим не бути Деміургом, який свавільно творить світ. Людина виступає старанним учнем Природи й Космосу, який вибудовує своє індивідуальне буття за законами універсального світопорядку. Відбувається, за висловлюванням В. В. Василькової, світоглядне піднесення організації себе й свого оточення до рівня Абсолютних смислів у контексті класичної спадщини природничо-наукового знання й сучасного холістського підходу до аналізу дійсності виміру існування сучасної людини у співвідношенні „Людина – Світ”, що співзвучне буттю й збігається з ним: чим більше аномальною стає природне й соціальне середовище, тим більш складаним стає розвиток людини й навпаки [3]. Отже, основні положення теорії функціонування й розвитку нерівноважних систем уможливають принципово важливі теоретичні положення відносно професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Концепція відкритих систем зумовлює перегляд їх співвідношення в контексті „джерела розвитку”. Різноманітність є обов'язковим атрибутом прогресу й самовдосконалення функціональних систем. Індивідуальність кожної людини в біологічному плані забезпечується різним генетичним кодом: кожна людина у світі має унікальний склад білків. У соціальному плані індивідуальність людини, її творчі здібності пояснюються отриманою освітою й життєвим досвідом, тезаурусом, що властивий кожному. Саме різноманітність зумовлює виникнення різної інформації як основи поведінкового акту. Людина в процесі професійної діяльності й повсякденного життя неперервно накопичує досвід на основі різноманітної інформації, яку отримує в результаті спілкування, попередніх подій, спроб, невдач, успіху, оцінюючи їх і одбираючи необхідну інформацію, що формує тезаурус, розвиває інтуїцію, орієнтацію в складних ситуаціях, саморегуляцію, вибір, тобто активізує зміни й постійний розвиток у соціальному плані. Зворотні зв'язки є основним чинником у формуванні системних властивостей і тезаурусу систем, у цілеспрямованій поведінці. Принцип зворотного зв'язку називають „Посохом незрячого”, „секретом життя” (Н. Віннер), „секретом всезагальної впорядкованості (організованості)” (П. Латиль). За умови ефективного використання негативного зворотного зв'язку будь-яка функціональна система стає такою, що

саморозвивається, розвивається еволюційно й не завжди має потребу в перебудові. Яскравою ілюстрацією дії цього принципу в педагогічній реальності є саморозвиток і еволюція різновидів музичної освіти, що функціонують як окремі системи, розвиваються еволюційно й не виявляють потреби в перебудові. Так, не маючи позитивного зворотного зв'язку (наприклад, практична відсутність професійної перепідготовки викладачів музично-педагогічних факультетів у музичних академіях і навпаки), навчальні заклади, що здійснюють підготовку викладачів музичного мистецтва, обмежились її відповідним змістом (наприклад, музично-педагогічні факультети не здійснюють підготовку соліста-виконавця тощо). Проте, за законами кібернетики такий процес є прикладом неефективного використання зворотних зв'язків, адже не враховується повнота й оперативність використання зворотних зв'язків, що ставить під сумнів сталість системи, оптимальність її управління й темпи розвитку.

Акмеологемою, що виступає методологічним орієнтиром нашого дослідження, виступає висхідне положення акмеологічного підходу в цивілізаційному контексті про те, що людина та її творча індивідуальність є вищою цінністю й мірою розвитку цивілізації як способу організації людей та їх спільноти [4]

Автором цивілізаційного підходу в педагогіці вважається Г. Б. Корнетов, який указує на те, що цивілізаційний підхід використовується для аналізу всесвітнього педагогічного процесу. „Цивілізаційний підхід до вивчення всесвітнього історико-педагогічного процесу передбачає його розгляд, перш за все, крізь призму педагогічно інтерпретованих понять: людська цивілізація; цивілізація-стадія; всесвітня цивілізація; велика цивілізація; локальна цивілізація” [5]. Термін „цивілізація” з'явився в західноєвропейській літературі середини XVIII ст. (Тюрго, 1752 р.; Мірабо, 1757 р.; Фергюсон, 1759 р.) [6] і використовувався в значенні культурного стану суспільства, що протилежний варварству. У нашому дослідженні ми будемо спиратися на визначення „цивілізації”, запропоноване на підставі соціально-філософського аналізу М. В. Клягіним, який виходить із зв'язку феномену цивілізації і культури міста (міської культури). Отже, цивілізація – це предметна форма структури суспільства розподіленої праці, матеріалізована соціально-інтегративними інтересами у формі міста. Розуміючи цивілізацію як предметну форму структури суспільства розподіленої праці, автором визначення вкладено в терміни цивілізації й культури поняття незрівнянного ступеня спільності: культура універсальна й довічна для соціальної історії Людства; цивілізація за походженням обмежується сферою матеріальної культури, відбивається більш вузьким поняттям і існує лише на урбаністичному відрізку людської історії. Цивілізація несе специфічну соціально-інтегративну функцію в епоху розподіленої праці. У цьому розумінні цивілізація більш вузьке поняття, ніж культура, остання є універсальним засобом

соціальної інтеграції будь-якої форми суспільства, а цивілізація виступає засобом соціальної інтеграції суспільства розподіленої праці [7]. У аналізі педагогічної дійсності як континууму, у якому здійснюється буття суб'єктів педагогічного процесу, визначення „цивілізації” як сфери функціонування й реалізації цінностей-норм і смислів [8] найбільш відповідає нашому баченню сутності професійного розвитку викладача музичного мистецтва, адже воно нам дозволяє не лише обґрунтувати використання методу аналізу історіогенези феномену „розвиток”, але й не розглядати лінійну зміну педагогічних цивілізацій. У нашому розумінні педагогічна цивілізація постає не стільки певним етапом, скільки ансамблем концептуальних підходів, які ми виокремлюємо на цьому етапі історико-педагогічного процесу в Україні. Отже, під педагогічною цивілізацією ми розуміємо певні підходи до проектування й здійснення педагогічного процесу, які характеризуються властивими тільки для них аксіологемами та обґрунтованими педагогічними цілепокладаннями й технології відбору змісту й методів особистісного розвитку суб'єктів освітньої взаємодії.

Культурологічний підхід до проблеми професійного розвитку людини є обов'язковим методологічним орієнтиром, який виявляє зміст культури як цілісного прообразу змісту діяльності людини, характеристик її особистості, вищих духовних і особистісних цінностей, що як вияви цивілізації виступають в актах технічного виробництва, форм соціальності тощо. Розуміння освіти як феномену культури, її культуровідповідність як визначальна умова й засіб реалізації ідеї гуманізації є смисловими логерами культурологічного підходу. У його контексті метою системи неперервної освіти стає формування людини культури (інтелігента).

Гуманістична парадигма вказує на те, що цінності не засвоюються, а перетворюються в один з вимірів багатомірного світу людини, перетворюючи його в життєвий світ як простір для реалізації актуальних потреб і можливостей людини. Трансформуючись з надособистісної, ідеальної форми, цінності виявляють себе в структурі життєвого світу як особливу позачуттєву якість предметів і явищ, що складають життєвий світ. Це забезпечує його стійкість у часі, стабільність, що не може бути порушена індивідуальними смислами, сформованими у відповідь на ситуативно актуалізовані потреби. З цих позицій цінності перетворюють життєвий світ особистості в дійсність – стійкий простір, що переживається людиною тут і зараз та зближує її з іншими людьми в силу певної тотожності їх світів, визначеної джерелом цінностей – культурою як сукупним суспільним продуктом історичного розвитку цивілізації [9].

Переведення в практичну площину й раціональну організацію педагогічної реальності ідеї загальнолюдської моралі й цінностей стає надзавданням, що зумовлює соціокультурний попит на ядро гуманітарної культури особистості – професійно-педагогічну якість. Її формування в

процесі професійного розвитку як інтегративної „надвластивості” професійного менталітету уможливлене мета зміст професійної діяльності.

Отже, виокремлення нами холистсько-емерджентних логем є методикою теоретизування тих методологічних орієнтирів дослідження феномену професійного розвитку викладача музичного мистецтва, які орієнтують на пошук суспільних закономірностей глобального масштабу з наступним дедуктивним поширенням виявлених просторово-часових зв'язків на явище менш масштабне – систему неперервної педагогічної освіти, але конкретне у своєму просторово-часовому вимірі, що не суперечить логіці збирання, коли досвід історичного розвитку тих чи інших соціумів (професійний розвиток викладача музичного мистецтва) слугує виявленню тенденцій, властивих мистецько-педагогічній галузі.

Література

1. Morin E. La Besoin d'une pensee complexe / E. Morin // Representation et Complexite. Paris : Educam / Unesco / ISSC. – 1997. – 94 p.
2. Вахромов Е. Е. Психологические концепции развития человека : теория самоактуализации : учеб. пособие / Е. Е. Вахромов. – М. : МПА, 2001. – 160 с.
3. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем. Синергетика и теория социальной самоорганизации / В. В. Василькова. – СПб., 1999. – 52 с.
4. Бодалёв А. А. Человек и цивилизация в зеркале акмеологии (и акме как центральная формула здоровья, самопознания и творческого самоутверждения человека) / А. А. Бодалёв, В. Т. Ганжин, А. А. Деркач // Мир психологии. – 2000. – № 1. – С. 89 – 108.
5. Корнетов Г. Б. Цивилизационный поход к изучению всемирного историко-педагогического процесса / Г. Б. Корнетов. – М. : ИТПиМИО РАО, 1992. – 81 с.
6. Афанасьев Ю. Н. Понятие „цивилизация” во французской историографии / Ю. Н. Афанасьев // Цивилизация и исторический процесс. – М., 1983. – С. 85.
7. Клягин Н. В. Происхождение цивилизации (социально-философский аспект) / Н. В. Клягин. – М., 1996. – 252 с.
8. Выжлецов Г. П. Аксиология культуры / Г. П. Выжлецов. – СПб. : СПбГУ, 1996. – 147 с.
9. Ключко В. Е. Самореализация личности : системный анализ / В. Е. Ключко, Э. В. Галажинский. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 1999. – 92 с.

Сегеда Н. А. Холистсько-емерджентні логеми концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва

Авторка пропонує холистсько-емерджентні логеми (цивілізаційні, культурологічні, аксіологічні, акмеологічні), які виступають методологічними орієнтирами концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Ключові слова: цілісність, оновлення, мистецтво, цивілізація.

Сегеда Н. А. Холистско-эмерджентные логемы концепции профессионального развития преподавателя музыкального искусства

Автор предлагает холистско-эмерджентные логемы (цивилизационная, культурологическая, акмеологическая, аксиологическая), которые являются методологическими ориентирами концепции профессионального развития преподавателя музыкального искусства.

Ключевые слова: целостность, обновление, искусство, цивилизация.

Segeda N. A. Holistic emergent concepts of music art pedagogics

The author suggests holistic emergent (civilization-cultural, axiological, acmeological) of music art pedagogic, which makes up the frame construction of a music-art teacher professional development.

Key words: holistic, renovation, art, civilization.

УДК 371.335

Т. Б. Сіротіна

ЗНАКОВО-СИМВОЛІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У МУЗИЧНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Знаки та символи скрізь оточують людину. Система символів проявляє себе на всіх рівнях людської діяльності. Візуальні, слухові, вербальні, рухово-тактильні образи наповнені інформацією, яка містить різні символи, тому дитина, потрапляючи у світ реалій та умовностей, повинна навчитися сприймати та оперувати знаками різного роду, будь-то букви письмової мови, математичні знаки та символи, рухи та жести тощо. Навички сприймати символіку потрібні на різних етапах діяльності людини – при навчанні в школі, у процесі трудової й професійної діяльності.

Знаки та символи досліджуються низкою наук – філософією, логікою, семіотикою, психологією тощо – і кожна виділяє в ній свої аспекти. Питання розвитку знаково-символічної діяльності (ЗСД) дитини є одним з найбільш складних у педагогічній психології. У цьому питанні розглядається навчальна діяльність, яка включає, поряд з способами комунікації, використання та засвоєння різних систем знаково-символічних засобів (ЗСЗ).

Знаково-символічні системи широко використовуються на уроках в загальноосвітніх школах, але досить принципово розрізняються між собою за способами кодування та складності, типами функціонування тощо. Термін „знаково-символічна діяльність” у музичній педагогіці